

УДК 351.72

DOI: 10.31651/2076-5843-2018-3-18-27

ЗАЧОСОВА Наталія Володимирівна,
д.е.н., доцент, професор кафедри
менеджменту та економічної безпеки,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна
ORCID ID: 0000-0001-8469-3681
natazachosova@gmail.com

ДУДАК Олена Василівна,
магістрант, старший лаборант кафедри
менеджменту та економічної безпеки
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна
ORCID ID: 0000-0003-1480-7385
lenadudak1995@gmail.com

КУРЧЕНКО Олександра Дмитрівна,
студент, лаборант науково-дослідної частини,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна
ORCID ID 0000-0002-0059-2320
alexandrakurchenko24@gmail.com

ЗМІСТОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА НАПРЯМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті досліджено особливості фінансової безпеки підприємства. Систематизовано та піддано критичному огляду класичні підходи до конкретизації поняття «фінансова безпека підприємства» та запропоновано його авторську дефініцію; визначено інструменти зміцнення фінансової безпеки підприємства; запропоновано метод оптимізації фінансової безпеки підприємства та основи його оцінювання.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансовий стан, фінансова безпека держави фінансова діяльність, фінансова стратегія, загрози, ризики, фінансові інструменти, державне регулювання.

Постановка проблеми. В умовах постійної трансформації глобальної економіки, жодна країна світу не має змоги ефективно здійснювати свою зовнішню та внутрішню політику, забезпечувати успіх реалізації соціально-економічних державних програм без сприяння кореляції векторів фінансово-економічної політики з національними економічними інтересами. Одним із таких інтересів у період економічної нестабільності та наявності деструктивних процесів у фінансових системах навіть високо розвинутих держав є забезпечення фінансової безпеки на макрорівні.

Проблеми забезпечення фінансової безпеки держави та підтримка високого функціонального рівня усіх її складових є досить актуальним завданням національного значення. Ця обставина пояснюється жагою України отримати конкурентні переваги на європейських ринках капіталу, досягти високого рівня інвестиційної привабливості та простоти ведення бізнесу для зовнішніх інвесторів, стабілізувати внутрішні ринки фінансових продуктів і послуг та відновити довіру населення до фінансової системи та її професійних учасників, що є запорукою благополуччя країни та її жителів в умовах еволюції трансформаційної економіки.

Однією зі структурних складових системи фінансової безпеки держави вважається фінансова безпека суб'єктів господарювання, діяльність яких є базисом для розвитку економіки будь-якої країни в усі часи та за будь-яких економічних систем. Актуальною

проблемою для вирішення у науковій та прикладній площинах з огляду на вітчизняні економічні реалії залишається досягнення фінансової безпеки підприємств, оскільки їх сталий розвиток ґрунтується на стійкості їх фінансового стану, розміру результатів фінансової діяльності. Фінансова безпека держави у значній мірі залежить від рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Таким чином, для ефективного регулювання стану фінансової безпеки на макрорівні регуляторам належить мати чітке уявлення про те, що саме належить розуміти під фінансовою безпекою суб'єкта господарської діяльності, як одного із елементів фінансового нагляду і державного моніторингу.

Проблеми фінансової безпеки підприємств є пріоритетними для вирішення на сучасному етапі розвитку теорії і практики державного фінансового регулювання. Актуальною проблемою модернізаційного розвитку економіки країни є формування методики оцінки рівня фінансової безпеки організацій, що дозволяє на базі розширеного відтворювального процесу виділити об'єктивні чинники і критерії зростання дохідних джерел і валового внутрішнього продукту. Процес консолідації фінансового капіталу на основі застосування відтворювальних інструментів, які необхідні для росту доходів підприємств і державного бюджету, обумовлюють необхідність дослідження факторів, що визначають можливості підвищення фінансової безпеки підприємств.

Нині економічна ситуація в країні характеризується фінансовою нестійкістю функціонування суб'єктів господарювання, невисоким рівнем рентабельності оборотних активів, браком фінансових ресурсів, великою часткою збиткових підприємств, які в комплексі є причиною зниження фінансової безпеки країни в цілому.

Сформована тенденція визначається низьким рівнем рентабельності, високим ступенем зносу основних фондів, недостатньою кількістю та якістю вітчизняних інноваційних розробок, нераціональним використанням ресурсів, зниженням частки виробництва конкурентної продукції, наявністю тіншового сектора економіки і прискоренням темпів інфляції. Зростання ролі міжнародної конкуренції визначає нові вимоги до якості товарів, викликано необхідністю розширення їх пропозиції та асортименту, що має забезпечити постійне надходження фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток сучасного безпекознавства зробили такі вчені, як Бланк І. О. [1], Горячева К. С. [2], Пономаренко О. Е. [3], Журавка О. С. [4], Мунтіян В. І. [5], Бердар М. [6], Кракос Ю. Б. [7], Папехин Р. С. [8], Гукова А. В. [9], Кириченко О. А. [10], Куцик В. І. [11], Лаврова Ю. В. [12], Кудрицька Ж. В. [13], Чібісова І. В. [14], Козак Л. С. [15], Сорокіна О. М. [16] та інші. Однак питання змістової сутності поняття фінансової безпеки залишаються актуальними в зв'язку з модернізацією та постійним удосконаленням теоретико-методологічних підходів до формування системи економічної безпеки на мікро та макрорівнях і ефективного управління нею.

Мета та завдання дослідження. Метою пропонованого науковому загалу дослідження є конкретизація поняття фінансової безпеки підприємства як складової категорійного апарату регулювання фінансової безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на велику кількість досліджень теоретичних і практичних аспектів забезпечення фінансової безпеки у науковій та прикладній площинах, окремі теоретичні засади концепції регулювання фінансової безпеки мають дискусійний характер. Поняття фінансової безпеки було вперше вжито в 90-х роках 20 століття, і під ним фахівці розуміли процес забезпечення умов збереження комерційної таємниці та інших виробничих і технологічних секретів підприємств. Сучасні нестабільні політичні та економічні умови розвитку України викликали необхідність розглянути ширше проблему формування системи фінансової безпеки. З огляду на це, систематизуємо існуючі підходи до тлумачення поняття фінансової безпеки підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Систематизація підходів до трактування поняття фінансової безпеки підприємства
Виконано на основі джерел: [1-16].

Дозволимо собі підняти деякі дискусійні питання, що спровоковані аналізом наведених дефініцій. Так, у своїй версії визначення фінансової безпеки Бланк І. А. не дає жодної вказівки на те, які саме фінансові інтереси підприємства належить віднести до категорії пріоритетних і з яким об'єктом їх варто балансувати? Горячевська К. С. навпаки, надто деталізує власну дефініцію, що робить її надміру об'ємною і складною для розуміння тими, хто займається проблемами забезпечення фінансової безпеки не у науковій площині, а на прикладному рівні. На нашу думку, науковцям варто прагнути до лаконічності та виділення основних змістових характеристик під час визначення досліджуваних понять [1, 2].

Проаналізувавши визначення Бланка І. А. [1], Горячевської К. С. [2] та Пономаренка О. Е. [3], доходимо висновку, що науковці справедливо характеризують поняття фінансової безпеки підприємства, але ототожнення її з їх фінансовим станом є некоректним, оскільки фінансова безпека насамперед – це здатність підприємства протистояти негативному фінансовому впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, а фінансовий стан підприємства – це результат його функціонування, виражений обсягом матеріальних і фінансових активів.

Журавка О. С. у своєму трактуванні фінансової безпеки згадує тільки фінансовий бік діяльності підприємства. Доцільно інтегрувати в її авторський підхід і економічну складову, тому що стану фінансової безпеки суб'єкта господарювання загрожують і види ризиків, які мають економічну природу проходження [4].

Науковий підхід Мунтіяна В. І. до визначення фінансової безпеки є дещо звуженим, оскільки в його основу покладено концепцію ефективності процесу використання корпоративних ресурсів. Однак підприємство може перебувати у стані фінансової безпеки і без ефективного використання ресурсів, наприклад, у випадку існування природної монополії або за умови державної підтримки його діяльності [5].

Бердар М. досить точно розкрив сутність фінансової безпеки, зазначивши всі її важливі характеристики для забезпечення стабільного стану підприємства на ринку. Можемо лише додати, що до позитивних результатів функціонування на підприємстві комплексної системи фінансової безпеки можна долучити здатність топ-менеджменту самостійно розробляти й реалізовувати безпеку орієнтовану стратегію фінансового розвитку суб'єкта господарської діяльності [6].

Проаналізувавши визначення, запропоновані Журавкою О. С. [4], Мунтіяном В. І. [5] та Бердаром М. [6] можемо зазначити, що ця група вчених конкретизує фінансову безпеку підприємства як здатність суб'єкта господарювання ефективно провадити свою фінансово-господарську діяльність.

Кракос Ю. Б., Разгон Р. О. розуміють фінансову безпеку у прив'язці до цілей корпоративної стратегії, але, на нашу думку, фінансову безпеку необхідно досліджувати в контексті цілей окремо корпоративної, ділової, функціональної й операційної стратегій розвитку підприємства [7].

Отже, Кракос Ю. Б. та Разгон Р. О. [7], Папехін Р. С. [8], Гукова А. В. та Анікіна І. Д. [9] вважають, що сутність фінансової безпеки підприємства полягає у його спроможності самостійно розробляти і реалізовувати фінансову стратегію господарської діяльності відповідно до мети загальної корпоративної стратегії.

На думку Кириченка О. А., Кудрі І. В., Куцика В. І. та Бартиша А. І. фінансова безпека підприємства – це його діяльність з управління ризиками. На противагу цій дефініції можемо зазначити, що фінансова безпека – це не тільки діяльність із управління ризиками (зокрема, фінансовими) та захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, а і його здатність підприємства ефективно провадити свою господарську, у першу чергу і фінансову, діяльність [10, 11].

Фінансову безпеку як систему, що забезпечує стабільність дотримання важливих фінансових пропорцій розвитку підприємства або його збалансований фінансово-господарський стан, визначають у своїх працях Лаврова Ю. В. та Кудрицька Ж. В. Однак Лаврова Ю. В. досліджує фінансову безпеку тільки з боку фінансової стабільності забезпечення всіх фінансових інтересів суб'єкта господарювання, але на нашу думку, фінансова безпека – це результат і фінансової, й економічної діяльності. Також науковець не зазначає, що фінансова безпека підприємства – це процес забезпечення допустимого рівня ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища та нівелювання їх впливу на підприємство. Кудрицька Ж. В. у власній дефініції лишає поза увагою той факт, що фінансова безпека – це здатність підприємства самостійно розробляти і проводити стратегію своєї фінансової діяльності [12, 13].

Науковий підхід Чібісової І. В. та Козак Л. С. є найбільш розповсюдженим щодо трактування поняття фінансової безпеки і його суть полягає у тому, що фінансова безпека

розуміється як складова системи економічної безпеки підприємства. Однак, таку дефініцію варто було б розширити зазначенням того факту, що фінансова безпека – це не тільки збалансований стан фінансів, достатній рівень ліквідності активів і наявності необхідних фінансових резервів, а й стійкість до негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища та здатність підприємства самостійно розробляти і проводити стратегію щодо провадження його власної фінансової діяльності у перспективі [14,15].

Цікавий підхід до трактування сутності фінансової безпеки пропонує Сорокіна О. М., на думку якої фінансова безпека підприємства визначається як специфічний вид економічних відносин. Оскільки така авторська позиція суттєво відрізняється від класичних визначень досліджуваного поняття, пропонуємо його вважати нетрадиційним підходом до розуміння наукової категорії фінансової безпеки підприємства [16].

Систематизувавши підходи до трактування фінансової безпеки на макрорівні, запропонуємо власне визначення цього поняття як стійкого стану фінансової системи, функціонування якої спрямоване на створення протягом довгострокового періоду оптимальних умов для ефективної діяльності підприємств і організацій різних форм власності, захисту вітчизняних товаровиробників і внутрішнього ринку, забезпечення розширеного відтворення. Товаровиробники за підтримки держави повинні здійснювати максимальну концентрацію фінансових ресурсів, розробку і впровадження високопродуктивних інновацій, раціонально використовувати людський й інтелектуальний капітал, ефективно розподіляти фінансові ресурси, виробляти конкурентоспроможну продукцію, забезпечувати якісними послугами, які користуються попитом не тільки в Україні, але і за її межами. Промислові підприємства в процесі випуску товарів споживають природні ресурси (землю, воду, здійснюють забруднення навколишнього середовища), тому вони повинні за рахунок доходів від виробництва компенсувати ці витрати державі. Але це неможливо, тому що їх фінансова безпека перебуває на низькому рівні.

Для забезпечення власної фінансової безпеки підприємства повинні розвиватися, створюючи нові робочі місця, здійснюючи диверсифікацію фінансової і виробничої діяльності, що сприяють зростанню прибутку, і, отже, ведуть до збільшення фіскального ефекту для консолідованого бюджету країни, посилюючи бюджетну і податкову складові системи фінансової безпеки держави.

Процес управління фінансовою стійкістю підприємства реалізується протягом всієї його фінансової діяльності і, в першу чергу, при плануванні майбутніх грошових надходжень і витрат. Дотримання балансу між надходженнями і відтоком грошових коштів, із забезпеченням достатнього запасу стійкості, може дозволити підприємству перебувати у відносній фінансовій безпеці у площині виконання своїх фінансових зобов'язань перед усіма категоріями стейкхолдерів.

Фінансова безпека підприємства є важливим елементом поступального фінансового розвитку держави. Формування раціональної системи фінансової безпеки підприємств усіх форм власності і видів економічної діяльності є основою уповільнення впливу на них інфляційних процесів, каталізатором підвищення рівня добробуту населення країни, зростання конкурентоспроможності вітчизняної економіки, збільшення частки українських товарів на вітчизняному та світовому ринках, стабілізація стану фінансового ринку, тощо.

На основі систематизації вітчизняного і зарубіжного досвіду виявлено комплекс першочергових, характерних для підприємств всіх галузей економіки фінансових інструментів, які містять у собі такі групи, як економічні, ресурсозберігаючі, соціальні, фінансові, організаційно-економічні, кадрові, виробничі та інноваційні інструменти. Саме вони у перспективі можуть бути використані на державному рівні для стабілізації стану фінансової безпеки держави.

У складі виробничих механізмів Можуть бути представлені: модернізація основних фондів і засобів виробництва, що передбачає поступову (відповідно до фінансових можливостей) зміну діючого обладнання на більш продуктивне, що дозволяє випускати якісну продукцію за меншої кількості фінансових витрат і, відповідно, мати більш високі

результативні фінансові показники; збільшення кількості робочих місць у сегментах випуску інноваційної продукції; підвищення рівня кваліфікації працівників тощо. На державному рівні належить збільшена кількість регулятивних заходів для контролю цих процесів.

Організаційно-економічні інструменти повинні містити:

- державне стимулювання безперервного пошуку і розширення фінансово доцільних сфер ведення бізнесу;
- державний контроль раціонального витрачання фінансових ресурсів на реалізацію стратегічних цілей і забезпечення поточної фінансово-господарської діяльності;
- систематичний державний моніторинг і аналіз фінансових потоків за джерелами надходження та зниження кількості операцій внаслідок яких відбувається неефективне витрачання фінансових ресурсів;
- стимулювання до використання можливостей максимізації фінансового результату в рамках основного виду діяльності та супутніх виробництв, а також розширення використання перспективних інноваційних фінансових продуктів і послуг;
- державне сприяння підвищення рівня інтелектуального потенціалу працівників підприємства в напрямку пошуку та реалізації можливостей максимізації фінансового результату;
- державне стимулювання процесу своєчасного погашення дебіторських зобов'язань;
- моніторинг безперервності управління витратами виробництва, мінімізація необов'язкових витрат;
- державний аудит капітальних вкладень і пошук напрямів зниження непродуктивних витрат, у першу чергу фінансових;
- спонукання до реалізації непрофільних основних засобів, які не використовуються у виробництві.

До інноваційних інструментів посилення фінансової безпеки належать: розробка, впровадження та адаптація нововведень до умов діяльності підприємства; випуск конкурентоспроможної продукції, що відповідає міжнародним стандартам; просування перспективної продукції на європейському і світовому ринку.

Економічні інструменти дозволяють знизити рівень фінансових втрат, неефективне використання грошових коштів і майна. Вони поєднують у собі: раціональне використання фінансових ресурсів на реалізацію фінансових цілей і завдань; прискорення оборотності активів; безперервний процес моніторингу та аналізу фінансових ресурсів за джерелами надходжень; розробка ефективних механізмів реалізації щодо товарів; вдосконалення експортної політики товарів з високою доданою вартістю; зниження частки «тіньової» економіки та тіньового фінансового сектору.

Соціальні інструменти об'єднують наступні практичні дії з боку держави: зростання мінімального рівня заробітної плати; запровадження нових форм стимулювання праці фахівців, діяльність яких орієнтована на приріст доходів; скорочення розриву заробітної плати високо- і низькооплачуваних категорій працівників; встановлення вимог до створення умов для високопродуктивної праці. Необхідно забезпечити сприятливі умови праці новаторів, які здатні привносити нові ідеї в виробничі відносини, працювати над створенням нових видів товарів, розвиток логістики, оперативного обліку, систем моніторингу та аналізу використання фінансових ресурсів тощо.

Одним із найважливіших інструментів, спрямованих на забезпечення економії фінансових ресурсів при прискоренні товарообігу, є: управління товарними запасами, яке сприяє зниженню природного убутку продукції, фінансових і матеріальних витрат, зростання доходів підприємств, створення обладнаних відповідно до сучасних вимог сховищ для товарів.

Важливою проблемою, яка знижує рівень оборотності оборотних коштів і уповільнює консолідацію фінансових ресурсів є відсутність на підприємствах практики управління дебіторською заборгованістю. У процесі здійснення управління дебіторською заборгованістю існує необхідність систематизації і аналізу інформації по кожному клієнту підприємства в короткостроковому і довгостроковому періодах; встановлення для покупців продукції системи знижок за дострокову оплату товарів; розробки комплексу заходів попередження несвоечасної оплати за поставку продукції, що базується на чинному законодавстві; використання можливостей факторингу та інших інструментів стягнення заборгованості; розірвання контрактів з клієнтами, які мають велику заборгованість і проводять ризиковану фінансову політику розрахунків своїх фінансових зобов'язань.

Іншою проблемою є нерегулярна основа реалізації в процесі погашення кредиторської заборгованості. Систематична затримка платежів може суттєво вплинути на ділову репутацію та фінансову безпеку підприємства. Одночасно, кредиторська заборгованість є одним з додаткових джерел фінансування роботи підприємства, резервом стабілізації стану його фінансової безпеки.

До ресурсозберігаючих інструментів належать: зниження рівня споживання матеріалів за рахунок впровадження нових технологій і підвищення якості виготовлення товарів, що виключає масовий брак; дотримання існуючих і перспективних екологічних вимог.

Розробка методів оцінювання фінансової безпеки підприємства має важливе методичне значення. Це пояснюється тим, що керівництво підприємств має володіти інформацією, що характеризує як поточне функціонування, так і перспективний фінансовий розвиток підприємства. Крім керівництва та топ-менеджменту підприємства в такий інформації зацікавлені різні категорії його стейкхолдерів. Очевидно, що підприємство, яке має незадовільний фінансовий стан, а отже, і незадовільний рівень фінансової безпеки розраховувати на інвестиційні проекти та кредитування практично неможливо. Тому важливим елементом управління фінансовою безпекою підприємства має стати об'єктивне і своєчасне визначення її рівня.

Отже, фінансову безпеку підприємства необхідно розглядати як окремий об'єкт управління, оскільки життєдіяльність суб'єкта господарювання безпосередньо залежить від його фінансового стану. На основі фінансового аналізу здійснюється не тільки оперативне управління поточними процесами, але і прогнозується рівень фінансування витрат підприємницької структури, які пов'язані з утворенням і перерозподілом доходів і витрат, капіталу і активів, прибутку. Отже, досягнення необхідного рівня фінансової безпеки підприємства за допомогою визначення його фінансового стану є для його керівництва першочерговим завданням.

Питання оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства у системі діагностики стану фінансової безпеки держави є дискусійним. Це, перш за все, стосується вибору критеріїв оцінювання рівня фінансової безпеки, системи показників (індикаторів), які її характеризують, і самих методичних підходів до визначення рівня фінансової безпеки на мікро і макрорівні.

Однією з проблем підтримки фінансового належного стану підприємства, яка безпосередньо впливає на зниження рівня його фінансової безпеки, незалежно від його галузевої приналежності, масштабу і етапу розвитку, може стати дефіцит фінансових ресурсів. Саме тому, на наш погляд, оцінювання показників ліквідності та рентабельності відіграє одну з основних ролей в системі оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства.

Також доцільно у процесі аналізу стану фінансової безпеки підприємства звернути увагу на діагностику майна і капіталу, аналіз ділової та аналіз фінансової стійкості.

Застосування вищевказаних інструментів підвищення рівня фінансової безпеки підприємства і показників її оцінки дозволить здійснювати оперативне і стратегічне управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання у процесі регулювання стану фінансової безпеки держави.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження поняття фінансової безпеки підприємства як складової категорійного апарату регулювання фінансової безпеки держави дало змогу встановити, що фінансова безпека підприємства є комплексною економічною категорією. Авторами було окреслено та критично проаналізовано сім існуючих підходів до трактування поняття фінансової безпеки підприємства, а також згруповано їх за категоріями: ототожнення фінансової безпеки з поняттям стану підприємства, розуміння її як здатності до провадження результативної фінансово-господарської діяльності, фінансової безпеки як запоруки стратегічного фінансового зростання підприємства, як системи протидії ризикам та їх фінансовим наслідкам, як стан збалансованості фінансових інтересів підприємства та різних категорій його стейкхолдерів, як структурну і функціональну складову системи економічної безпеки

підприємства та як специфічний вид економічних відносин, у які інтегроване підприємство. Також на основі аналізу визначено, що фінансова безпека підприємства – це складова економічної безпеки підприємства, що має здатність здійснювати свою господарську, в тому числі й фінансову діяльність; стан, який забезпечує захищеність фінансових інтересів підприємства від можливих внутрішніх і зовнішніх загроз. Визначено інструменти зміцнення фінансової безпеки на макрорівні та запропоновано методику оцінки фінансової безпеки підприємства на основі головних показників діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2006. – 776 с.
2. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65–67.
3. Пономаренко О. Е. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств / О. Е. Пономаренко. – Економіка розвитку. – 2010. – №1 (53) – С. 77–80.
4. Журавка О.С. Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства / О. С. Журавка, Є. К. Бондаренко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4. – С.234-237.
5. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К. : КВІЦ, 1999. – 464 с.
6. Бердар М. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / М. Бердар // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Економіка. – 2011. – № 124/125. - С. 73-76.
7. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю. Б. Кракос, Р.О.Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1(1). – С. 86– 97.
8. Папехин Р. С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Папехин Р. С. – Волгоград: Волгоградское научное изд-во, 2007. – 16 с.
9. Гукова А.В. Роль финансовой безопасности предприятия в системе его экономической безопасности / А.В. Гукова, И. Д. Аникина // Образование и общество. – 2006. – №3. – С. 98-102.
10. Кириченко О. А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах кризи / О. А. Кириченко, І. В. Кудря // Інвестиції : практика та досвід. – 2009. – № 10. – С. 22–26.
11. Куцик В.І. Фінансова безпека підприємства самостійний об'єкт управління: проблеми забезпечення / В.І. Куцик, А.І. Бартиш // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.4 – С. 250-255.
12. Лаврова Ю. В. Фінансова безпека підприємства: класифікація загроз / Ю. Лаврова// Економічний аналіз. – 2011. – № 9, Ч 2. – С. 274-277.
13. Кудрицька Ж.В. Система управління фінансовою безпекою підприємства. [Електронний ресурс] / Ж.В.Кудрицька // Ефективна економіка. – 2012. – №1. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
14. Чібісова І.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства[Електронний ресурс] / І.В. Чібісова, Є.М. Івашина – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf
15. Козак Л.С. Концептуальні та методичні засади формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства / Л.С. Козак, І.В.Багровецька // Економіка і управління. – 2008. – №13. – С.97-101.
16. Сорокіна О.М. Зміст дефініції «фінансова безпека»/ О.М.Сорокіна // Торгівля і ринок України – 2009. – Вип. 28. Т. 3. – С.270-274.

References:

1. Blank, I. A. (2006) *Upravlinnyia finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstva*. Kyiv: Nyka-Tsentr, Élha (in Ukr).
2. Horyacheva, K. S. (2003) *Finansova bezpeka pidpryyemstva. Sutnist ta mistse v systemi ekonomichnoyi bezpeky* [Financial security of the enterprise. Essence and place in the system of economic security]. Ekonomist, 8, 65-67 (in Ukr).
3. Ponomarenko, O. E. (2010) *Teoretychni aspekty finansovoyi bezpeky pidpryyemstv* [Theoretical aspects of financial security of enterprises]. Ekonomika rozvytku, №1 (53), 77-80 (in Ukr).
4. Zhuravka, O.S. (2012) *Teoretychni aspekty formuvannya systemy finansovoyi bezpeky pidpryyemstva* [Theoretical aspects of forming a system of financial security of the enterprise]. Innovatsiyana ekonomika, 4, 234-237 (in Ukr).
5. Muntiyani, V.I. (1999) *Ekonomichna bezpeka Ukrainy*. Kyiv: KVITS (in Ukr).
6. Berdar, M. (2011) *Ensuring financial security of business entities*. Visnyk Kyuyivskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka. Ekonomika. 124/125, 73-76 (in Ukr).
7. Krakos, YU. B. (2008) *Upravlinnyia finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstv*. Ekonomika ta upravlinnyia pidpryyemstvamy mashynobudivnoyi haluzi: problemy teorii ta praktyky, 1(1), 86– 97 (in Ukr).
8. Papehin, R. S. (2007) *Indicators of financial security of enterprises*. Volgograd: Volgograd Scientific Publishing House .
9. Gukova, A.B. (2006) *Rol' finansovoy bezopasnosti predpriyatiya v sistemeyego ekonomicheskoy bezopasnosti* [The role of financial security of an enterprise in the system of economic security] Obrazovaniye i obshchestvo, 3, 98-102.

10. Kyrychenko, O. A. (2009) *Vdoskonalennya upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstv v umovakh kryzy* [Improving the management of financial security of enterprises in a crisis] *Investytsiyyi : praktyka ta dosvid*, 10, 22–26 (in Ukr).
11. Kutsyk, V.I. (2011) *Financial security of the enterprise independent object of management: problems of providing*. *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny*, 21.4 , 250-255.
12. Lavrova, Yu. V. Financial security of the enterprise: classification of threats. Retrived from: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2011_9_2/pdf/lavrova.PDF.
13. Kudrytska, Zh.V. (2012) *Cystema upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstva* [System of management of financial security of the enterprise], 1 (in Ukr).
14. Chibisova, I.V. Mekhanizm zabezpechennya finansovoyi bezpeky pidpryyemstva. Retrived from: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf (in Ukr).
15. Kozak, L.S. (2008) *Kontseptualni ta metodychni zasady formuvannya mekhanizmu zabezpechennya finansovoyi bezpeky pidpryyemstva* [Conceptual and methodical principles of forming a mechanism for providing financial security of the enterprise] *Ekonomika i upravlinnya*, 13, 97-101 (in Ukr).
16. Sorokina, O.M. (2009) *Zmist defnitsiyi «finansova bezpeka»* [Contents of the definition of "financial security"] *Torhivlya i rynek Ukrayiny*, 28(3) , 270-274 (in Ukr).

ZACHOSOVA Nataliia Volodymyrivna,

Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of
management and economic security
Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine
natazachosova@gmail.com

DUDAK Olena Vasylivna,

magistrate, senior laboratory assistant of the Department of
management and economic security
Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine
lenadudak1995@gmail.com

KURCHENKO Olexandra Dmytrivna,

student, laboratory assistant of the Research Department,
Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine
alexandrakurchenko24@gmail.com

**CORE CHARACTERISTICS AND DIRECTIONS
OF FINANCIAL SECURITY MANAGEMENT OF ENTERPRISES IN THE SYSTEM
OF THE STATE FINANCIAL SECURITY REGULATION**

Abstract.

Introduction. *In a context of the constant transformation of the global economy, no country in the world is able to effectively implement its foreign and domestic policies, ensure the success of the implementation of socio-economic state programs without promoting correlation of the vectors of financial and economic policy with national economic interests. One of such interests during the period of economic instability and the presence of destructive processes in financial systems of even highly developed countries is the provision of financial security at the macro level.*

Purpose. *The purpose of the proposed scientific research is to specify the concept of financial security of the enterprise as a component of the categorical apparatus for regulating the financial security of the state.*

Methods. *The methodological basis of the study is a set of methods of cognition: generalization, cross-comparisons, historical-logical and retrospective methods.*

Results. *The study of the concept of financial security of the enterprise as a component of the categorical apparatus for regulating financial security of the state made it possible to establish that the financial security of the enterprise is a complex economic category. Also on the basis of the theoretical analysis it is determined that financial security of an enterprise is a component of the economic security of an enterprise that has the ability to carry out its economic activity, including financial activity; a state that ensures the protection of the financial interests of the enterprise from possible internal and external threats. The tools for strengthening financial security at the macro level were determined and the method of financial security assessment of the enterprise was proposed based on the main indicators of activity.*

Originality. *The article deals with the features of financial security of the enterprise. The classical approaches to the specification of the concept "financial security of the enterprise" are systematized and critically reviewed, and its author's definition is proposed. Tools for strengthening financial security of the enterprise are defined. The method of optimizing financial security of an enterprise on the basis of its estimation is offered.*

Conclusion. *The authors outlined and critically analyzed seven existing approaches to the interpretation of the notion of financial security of the enterprise, and also grouped them into categories: identification of financial security with the notion of the state of the enterprise, understanding of it as the ability to conduct productive financial and economic activity; financial security as a pledge of strategic financial growth enterprises; as system of counteraction to risks and their financial consequences; as a state of balance of financial interests of enterprises and different categories and its stakeholders, as a structural and functional component of the system of economic security of the enterprise and as a specific type of economic relations in which enterprise is integrated.*

Keywords: *financial security, financial condition, financial security of the state financial activity, financial strategy, threats, risks, financial instruments, state regulation.*

*Одержано редакцією: 02.10.2018
Прийнято до публікації: 19.10.2018*